

Кульчицький В. І.,*кандидат філологічних наук,**доцент кафедри іноземних мов**Державного податкового університету**<https://orcid.org/0000-0003-4646-6861>***Волкова Л. В.,***кандидат педагогічних наук,**доцент кафедри іноземних мов**Державного податкового університету**<https://orcid.org/0000-0002-7007-4377>*

СЛОВОТВОРЕННЯ ПРИКМЕТНИКІВ У ШВЕДСЬКІЙ МОВІ

Анотація. У статті розглянуто словотворення прикметників у сучасній шведській мові як складну й багаторівневу систему традиційних продуктивних моделей. Встановлено, що, попри домінування суфіксального способу утворення прикметників, у шведській мові також активно функціонують префіксація, безафіксна деривація, композиція та запозичення. Комплексний аналіз способів словотворення прикметників дозволив простежити, як мовна система поєднує морфологічну економію з високою продуктивністю.

Особливу увагу у науковій праці приділено суфіксальним моделям, які залишаються найпродуктивнішими у формуванні прикметників, що виражають якісні, відносні та присвійні ознаки. Описано низку поширених суфіксів (зокрема, -ig, -lig, -bar, -fri, -lös, -sam, -sk), з поданням їхніх семантичних функцій та українських відповідників.

У роботі також проаналізовано функціональність префіксального способу творення, який, хоча і менш продуктивний, значно збагачує семантику прикметників. Розглядаються поширені префікси (o-, miss-, sam-, van- тощо), які виражають значення заперечення, надмірності, недостатності або спільності. Увагу зосереджено на їхній здатності змінювати значення без впливу на граматичну категорію прикметника.

Схарактеризовано безафіксне словотворення, що відображає аналітичну тенденцію шведської мови. Наведено приклади прикметників, утворених без зовнішніх морфологічних змін від інших частин мови, підкреслюючи економію мовних засобів та семантичну гнучкість.

Досліджено композицію як один із найдинамічніших способів творення прикметників у різних мовних стилях. Встановлено, що складні прикметники демонструють когнітивну прозорість і функціональну компактність, характерну для германських мов.

Розглянуто запозичення як важливе джерело збагачення прикметникового словника, особливо у сферах науки, техніки та публіцистики. У статті схарактеризовано морфологічну адаптацію іноземних прикметників до шведської граматичної системи, з прикладами термінологічної та стилістичної інтеграції.

У роботі визначено, що система словотворення прикметників у шведській мові слідує сталим морфологічним моделям, але у той же час є відкритою до інновацій. Комплексне дослідження словотвірних процесів в межах цієї частини мови дозволило виявити високу структурну

варіативність та функціональну гнучкість шведських прикметників.

Ключові слова: суфіксація, префіксація, безафіксне словотворення, деривація, запозичення, композиція.

Постановка проблеми. Словотворення прикметників у шведській мові є складним і багатогранним процесом, що відображає структурну гнучкість та морфологічну економію германських мов. Незважаючи на наявність усталених моделей деривації за допомогою суфіксів та префіксів, у сучасній шведській мові спостерігається тенденція до активного використання альтернативних засобів творення прикметників, зокрема безафіксних способів, композитів і запозиченої лексики.

У науковій літературі переважна увага зосереджується на традиційних, суфіксальних моделях утворення прикметників, тоді як інші типи деривації залишаються менш дослідженими. Це створює потребу в комплексному аналізі всіх продуктивних моделей творення прикметників у сучасній шведській мові.

Актуальність теми зумовлена також функціональним навантаженням прикметників у комунікативній структурі мови: вони виконують не лише описову функцію, але й відображають соціокультурні та когнітивні зміни в мовному середовищі. Тому вивчення способів творення прикметників сприяє глибшому розумінню механізмів лексичної інновації, граматичної адаптації та семантичного розширення в шведській мові.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Чималу частину своїх наукових робіт словотворенню у шведській мові присвятила Г. Йозефсон. У своїй дисертації дослідниця вивчала морфологічні й синтаксичні принципи словотворення у шведській мові. Авторка аналізувала утворення нових слів, зокрема прикметників, на основі афіксів, дериваційних схем і граматичних правил [1]. М. Розенберг описала мережі словотвірних відношень у шведській мові на прикладі продуктивних афіксів, що використовуються для творення прикметників. Особливу увагу дослідниця приділяла взаємозв'язкам між словами та регулярним моделям деривації [2]. Т. Легечка досліджував, як англійські запозичення прикметників адаптуються до морфологічних вимог шведської мови. Автор розглядав форми узгодження, флексії, а також адаптацію до стилістичних норм публіцистичного тексту [3]. С. Й. Мальмгрен простежував розвиток словни-

кового запасу шведської мови з 1800 року до сьогодні. Особливу увагу учений приділяв новим способам словотворення прикметників, зокрема використанню сучасних суфіксів [4].

Метою статті є комплексне дослідження способів словотворення прикметників у шведській мові з акцентом на їх морфологічну будову, семантичні особливості та функціональні характеристики. Особливу увагу приділено аналізу продуктивних дериваційних моделей, зокрема суфіксального, префіксального, безафіксного та композиційного способів, а також визначенню їхньої ролі у збагаченні прикметникової лексики сучасної шведської мови. Дослідження має на меті виявити закономірності формування прикметників, окреслити основні тенденції в розвитку дериваційної системи та встановити взаємозв'язок між словотворенням і граматичною категорією прикметника.

Виклад основного матеріалу. Прикметники як частина мови виконують ключову роль у граматичній, семантичній й комунікативній структурі шведської мови. Вони не лише характеризують іменники, надаючи їм додаткові ознаки (колір, форма, якість, порівняння тощо), але й беруть участь у важливих граматичних процесах узгодження за родом, числом, визначеністю та інколи ступенем порівняння. Узгодження прикметників за цими категоріями забезпечує граматичну згуртованість словосполучення і допомагає чітко ідентифікувати відношення між словами [5].

До того ж, прикметники важливі для семантики – вони змінюють значення іменників, уточнюють або обмежують їх, створюють контраст, надають емоційного відтінку. Наприклад, вони можуть виступати засобом порівняння, що є суттєвим у вираженні суб'єктивних оцінок, описів або характеристик. Це семантичне навантаження прикметників робить їх важливими як для текстової когерентності, так і для стилістичного вираження [6, с. 23].

Словотворення прикметників у шведській мові є важливою частиною морфологічної системи, що відображає як внутрішні закономірності мови, так і вплив зовнішніх лексичних запозичень. Прикметники виконують функцію семантичної деталізації іменників, а способи їхнього творення і модифікації відіграють ключову роль у збагаченні лексики та у формуванні нових значень [7, с. 73]. У шведській мові прикметники утворюються як за допомогою афіксації (префіксальної та суфіксальної), так і шляхом словоскладання, переходу слова з однієї частини мови до іншої, а також через запозичення з інших мов. Аналіз продуктивних моделей творення прикметників дозволить не лише краще зрозуміти структурну організацію сучасної шведської, але й простежити динаміку мовних змін під впливом англійської та інших європейських мов.

У шведській мові суфіксальний спосіб словотворення відіграє важливу роль у формуванні прикметників, забезпечуючи багатство та варіативність лексичної системи. Дослідження суфіксальних моделей дозволяє не лише глибше зрозуміти морфологічні особливості шведської мови, а й виявити продуктивні суфікси, що використовуються для вираження якісних, відносних та присвійних ознак. Нижче розглянемо типові для творення шведських прикметників суфікси.

Суфікс **-ad** використовується для утворення прикметників від іменників або словосполучень зі значенням «має щось». Наприклад, *vingad* – крилатий (від *en vinge* – крило), *flatbottnad* – плоскодонний (від *en flat botten* – плоске дно). Іноді суфікс поєднується з префіксом **be-**, як у словах *bemedlad* –

заможний (від *medel* – засіб) та *behandskad* – з рукавичками на руках (від *handskar* – рукавички). В українській мові подібне значення передається суфіксом **-атий**, наприклад *рогатий*, *бородатий*.

Суфікс **-aktig** виконує дві основні семантичні функції. По-перше, від іменників утворює прикметники, що позначають наявність чогось (*felaktig* – помилковий від *ett fel* – помилка, *livaktig* – повний життя від *ett liv* – життя, *lögaktig* – брехливий від *lögn* – брехня) або властивості осіб (*pojaktig* – хлопчачий від *en pojke* – хлопчик, *skuraktig* – шахрайський від *en skurk* – шахрай). По-друге, від прикметників (зазвичай кольорів) утворює прикметники, що позначають відтінок кольору або слабку інтенсивність кольору, як-от *blåaktig* – синюватий (від *blå* – синій) та *rödaktig* – червонуватий (від *röd* – червоний).

Суфікс **-bar** використовується для утворення прикметників, що вказують на здатність або придатність до чогось, наприклад, *flyttbar* – рухливий (від *flytta* – рухати), *fattbar* – зрозумілий (від *fatta* – зрозуміти), *grobar* – здатний до проростання (від *gro* – рости), *tjänstbar* – придатний для служби (від *en tjänst* – служба). В українській мові аналогічну функцію виконує суфікс **-ний**.

Суфікс **-fri** утворює прикметники від іменників, що позначають відсутність чогось або характерну відсутність властивості, наприклад *bekymmerfri* – безтурботний (від *ett bekymmer* – турбота), *benfri* – безкістковий (від *ett ben* – кістка), *smärtfri* – безболісний (від *smärta* – біль). В українській мові цьому суфіксу відповідає прикметник із префіксом **без-** і суфіксом **-ний**.

Суфікс **-ig** є одним із найпоширеніших суфіксів прикметників у шведській мові. Від іменників він утворює прикметники, що позначають наявність певної властивості або ознаки (наприклад, *flitig* – старанний, від *flit* – старанність), а також прикметники, що характеризують предмет за властивістю, вираженою іменником (*ullig* – шерстяний, від *ull* – шерсть). Крім того, від іменників можуть утворюватися прикметники, що описують риси особи (*ffollig* – дурний від *en fjolla* – дурень).

Від дієслівних основ за допомогою суфікса **-ig** утворюються прикметники, які характеризують осіб за типовою дією або поведінкою. Наприклад: *motsträvig* – впертий від *sträva* – намагатися, *emot* – чинити опір, *värlig* – красномовний від *tala väl* – добре говорити.

Суфікс **-isk** утворює прикметники від іменників, позначаючи властивості, що характеризують предмет або явище, виражене коренем. Наприклад: *nitisk* – старанний від *nit* – прагнення, *melodisk* – мелодійний від *en melodi* – мелодія. Крім того, від іменників, що позначають національності, суфікс **-isk** утворює прикметники на позначення національної або етнічної належності: *brittisk*, *bulgarisk*, *grekisk*. В українській мові цим суфіксам відповідають суфікси **-ний** та **-ський**.

Суфікси **-lig** / **-elig** утворюють прикметники як від дієслівних основ, так і від іменників. Від дієслівних основ вони можуть позначати властивості, що зумовлюють певну дію або дозволяють її виконати: *förlig* – сприятливий для руху від *föra* – вести, *förarglig* – прикрый від *förarga* – сердити, *böjlig* – гнучкий від *böja* – гнути, *rörlig* – рухливий від *röra* – рухати, *beboelig* – придатний для життя від *bebo* – мешкати.

Від іменників суфікси **-lig** / **-elig** утворюють прикметники, що позначають властивості, пов'язані з предметом або явищем: *fredlig* – мирний від *en fred* – мир, *hjärtlig* – сердечний від *ett hjärta* – серце, *bildlig* – образний від *en bild* – образ.

Суфікс **-lös** виражає відсутність чогось, подібно до суфікса **-fri**. Наприклад: *benlös* – безістковий, *bekymmerslös* – безтурботний, *känslolös* – бездушний, *viljelös* – безвольний.

Суфікс **-sam** використовується для позначення властивостей, що передбачають наявність ознаки, вираженої коренем. Наприклад: *mödosam* – тяжкий від *en möda* – праця, *beslutsam* – рішучий від *besluta sig* – вирішуватися, *smittsam* – заразний від *smitta* – зараза, *tacksam* – вдячний від *tack* – подяка.

Суфікс **-sk** застосовується для утворення прикметників від іменників, що позначають національності або міста (*finsk*, *rumänsk*, *stockholmsk*), а також від дієслівних основ для характеристики осіб за типовою поведінкою або дією (*glömsk* – забудькуватий, *glupsk* – ненаситний, *inbilsk* – самовпевнений).

Нижче узагальнено наведену інформацію у таблиці.

Словотворення прикметників за допомогою префіксів у шведській мові є менш продуктивним порівняно з суфіксальним, проте відіграє важливу роль у семантичному збагаченні мови. Префіксація в основному реалізується шляхом додавання префіксів до вже наявних прикметників або іменників, що призводить до зміни значення без зміни граматичної категорії. Найпоширенішими префіксами є **o-**, **över-**, **under-**, **miss-**, які вносять значення заперечення, надмірності, недостатності чи помилки відповідно. Наприклад, прикметник *lycklig* (щасливий) у поєднанні з префіксом **o-** утворює *olycklig* (нещасний), що ілюструє типову модель префіксального словотворення.

Префікси **miss-**, **o-**, **van-** утворюють прикметники, що виражають протилежне або відсутність ознаки: *missbelåten* – незадоволений, *odödlig* – безсмертний, *orakad* – непоголений. Аналогічне значення у прикметників іноземного походження передають префікси **im-**, **in-**, **ir-**, **il-**: *impersonell* – безособовий, *indirekt* – непрямий, *illegal* – нелегальний, *irreguljär* – нерегулярний.

Префікс **sam-** виражає спільність або зв'язок кількох елементів: *samfällid* – загальний, *samhörig* – пов'язаний, *солідарний*, *samstämmig* – одностайний.

Для позначення високого рівня якості чи інтенсивності деякі прикметники можуть утворюватися за допомогою посиленних форм або префіксів (наприклад, **genom-** у *genomgod* – надзвичайно добрий від *god* – добрий).

Одним із менш поширених, але важливих способів деривації прикметників у шведській мові є безафіксне словотворення (також відоме як нульова деривація). Цей тип словотвору передбачає перехід слова з однієї частини мови до іншої без

додавання афіксів або зміни форми основи. У шведській мові це явище спостерігається передусім при утворенні прикметників із іменників або дієслів.

Наприклад, у словах *silver* (срібло) → *silver* (срібний) та *guld* (золото) → *guld* (золотий) прикметники повністю збігаються за формою з вихідними іменниками. Значення прикметника в такому випадку витікає з контексту й виконує описову функцію без жодних морфологічних змін. Подібний процес спостерігається також у прикметниках, утворених від дієслів: *fast* (твердий, закріплений) від дієслова *fästa* (прикріплювати), де немає явної афіксації, хоча етимологічний зв'язок залишається.

Безафіксна деривація в шведській мові засвідчує високий ступінь аналітизму та економії мовних засобів. Такі утворення особливо продуктивні в технічних або описових контекстах, де важливо передати властивість об'єкта, не ускладнюючи структуру речення. Крім того, цей тип творення підкреслює тенденцію шведської мови до семантичної гнучкості та лексичної економії, що характерно для германських мов загалом.

Іншим важливим джерелом збагачення прикметникового лексикону шведської мови є запозичення. Цей процес відбувається як через пряме засвоєння іншомовних прикметників, так і через адаптацію іншомовних основ до шведських словотворчих моделей [8, с. 10]. Основними джерелами лексичних запозичень виступають латина, грецька, французька, німецька та англійська мови, що зумовлено історичними контактами, розвитком науки, культури, техніки та глобалізаційними процесами.

Характерною ознакою запозичених прикметників є їхня морфологічна впізнаваність: вони часто містять інтернаціональні суфікси, як-от **-isk** (*logisk* – логічний, *ekonomisk* – економічний), **-ell** (*industriell* – індустріальний, *intellektuell* – інтелектуальний), **-al** (*social* – соціальний, *national* – національний) тощо. Багато з них є частиною академічного та технічного лексикону, а також використовуються в публіцистичному та офіційно-діловому стилях.

Адаптація запозичень полягає у фонетичному, морфологічному та семантичному пристосуванні іншомовних слів до норм шведської мови. Наприклад, прикметники *modern* (сучасний), *liberal* (ліберальний), *global* (глобальний) зберігають інтернаціональну форму, однак повністю інтегруються в граматичну систему шведської мови: вони змінюються за родом, числом і визначеністю (*en modern bil* – сучасний автомобіль, *ett modernt samhälle* – сучасне суспільство).

Таблиця 1

Порівняння шведських прикметникових суфіксів із українськими відповідниками

Суфікс	Значення	Приклади	Український аналог
-ad	має щось	<i>vingad, barhuvad</i>	-атий
-aktig	властивість, схожість	<i>felaktig, pojkaktig</i>	-подібний / -ий
-bar	здатний, придатний	<i>flytbar, tjänstbar</i>	-ний
-fri	позбавлений чогось	<i>bekymmerfri, befri</i>	без- + -ний
-ig	наявність властивості	<i>flitig, motsträvig</i>	-ний
-isk	властивість, належність	<i>nitisk, brittisk</i>	-ний, -ський
-lig	властивість, що викликає/допомагає дії	<i>förlig, böjlig</i>	-ний
-lös	відсутність	<i>benlös, känslolös</i>	без- + -ний
-sam	наявність властивості	<i>mödosam, beslutsam</i>	-ний
-sk	належність, характер дії	<i>rysk, glömsk</i>	-ський, -івий

Таким чином, запозичення й адаптація відіграють подвійну роль у словотворенні прикметників: з одного боку, вони розширюють лексичний склад мови, з іншого – демонструють її здатність інтегрувати іншомовний матеріал у межах власної граматичної системи. Ці процеси особливо активізуються в умовах посиленого мовного контакту й інтенсивного розвитку термінологічних сфер, що робить їх важливим об'єктом дослідження в сучасній германістиці.

Композиція як спосіб словотворення відіграє важливу роль у формуванні прикметникової лексики шведської мови. Створення складних прикметників є характерною рисою германських мов і відображає їхню тенденцію до лаконічного, але водночас семантично насиченого вираження понять. Композитні прикметники утворюються шляхом об'єднання двох або більше основ, де перша частина конкретизує або модифікує значення другої.

Типовими є прикметники на зразок *mörkhårig* (темнолобий), *snabbfotad* (швидконогий), *lättlagad* (легкий у приготуванні), *barnvänlig* (дружній до дітей). У таких випадках перший компонент є прикметником, іменником або прислівником, а другий – прикметником, який визначає граматичні категорії (рід, число, визначеність). Варто зазначити, що при творенні складних прикметників важливу роль відіграє також семантична сумісність компонентів, що забезпечує прозорість і зрозумілість утворення.

Особливістю шведських складних прикметників є їхня висока продуктивність, зокрема у розмовному мовленні, рекламі, медіа та спеціалізованих дискурсах [9, с. 265]. Наприклад, у мові мас-медіа часто вживаються прикметники типу *klimatsmart* (екологічно розумний), *svenskvänlig* (дружній до шведів), *sockerfri* (без цукру). Такі утворення дозволяють компактно передати складні поняття або ознаки предметів і явищ, зберігаючи при цьому динамічність і гнучкість мовного вираження.

Отже, композиція є не лише ефективним словотвірним інструментом, але й свідченням мовної економії, гнучкості та адаптивності шведської мови. Вивчення складних прикметників відкриває перспективи для глибшого розуміння когнітивних та структурних механізмів словотворення в германських мовах.

Висновки. Відтак, дослідження словотворення прикметників у шведській мові засвідчило високу структурну варіативність та функціональну гнучкість цієї частини мови. Серед основних способів творення прикметників найпродуктивнішими є суфіксальні моделі, які формують широкую семантичну палітру ознак – від якісних до відносних і присвійних. Суфікси типу -ig, -lig, -bar, -fri, -lös та інші демонструють стабільну дериваційну активність і забезпечують системність морфологічного творення.

Префіксальний та безафіксний способи, хоча й менш продуктивні, відіграють важливу роль у семантичному збагаченні прикметникового лексикону, відображаючи аналітичні тенденції шведської мови та її здатність до лексичної економії. Зокрема, префікси o-, över-, miss-, sam- дозволяють виражати модальні та градуальні значення без зміни синтаксичної функції слова, а безафіксне словотворення свідчить про гнучкість меж між частинами мови.

Композиція та запозичення функціонують як додаткові механізми деривації, що відповідають за адаптацію мови до

нових комунікативних умов. Композитні прикметники, характерні для технічних, публіцистичних і повсякденних контекстів, відзначаються високою інформативністю та когнітивною прозорістю. Запозичення ж забезпечують розширення прикметникового репертуару за рахунок інтернаціональних термінів і концептів, що особливо помітно в академічному та офіційно-діловому стилях.

Отже, словотвір прикметників у шведській мові є складною системою з чіткими морфологічними закономірностями та динамічними тенденціями розвитку. Його дослідження дозволяє не лише описати мовну норму, а й виявити глибинні процеси лексичної інновації, граматичної адаптації та культурної взаємодії в межах германського мовного простору.

Література:

1. Josefsson G. On the principles of word formation in Swedish : doctoral dissertation. Lund : Lund University, 1997. 298 p.
2. Rosenberg M. Derivational networks in Swedish. *Derivational Networks Across Languages*. Berlin : De Gruyter Mouton, 2020. P. 533–554.
3. Lehecka T. Svenskans krav på adjektivens form: om anpassningen av engelska adjektiv i svenska tidningstexter. *Språk och stil*. 2011. Vol. 21. P. 33–54.
4. Malmgren S. G. Det svenska ordförrådets utveckling sedan 1800. *Språkbruk*. 2002. URL: <https://sprakbruk.fi/artiklar/det-svenska-ordforradets-utveckling-sedan-1800-1/> (дата звернення: 29.09.2025).
5. Stensson L. Swedish Grammar. 2013. URL: <https://www.lysator.liu.se/language/Languages/Swedish/Grammar.html> (дата звернення: 04.10.2025).
6. Löhdorf S. Development of Adjectival Use and Meaning Structures in Swedish Students' Written production. Lund : Lund University, 2021. 197 p.
7. Löwenadler J. Restrictions on productivity: defectiveness in Swedish adjective paradigms. *Morphology* 20. 2010. Vol. 20. Pp. 71–107.
8. Grigonyte G., Kvist M., Wirén M. Swedification patterns of Latin and Greek affixes in clinical text. *Nordic Journal of Linguistics*. 2016. № 39 (1). Pp. 5–37. Doi:10.1017/S0332586515000293
9. Niemi S. Compounds in Swedish. *Lingue e linguaggio*. 2009. № 2. Pp. 257–270. DOI: 10.1418/30930

Kulchytskyi V., Volkova L. Word formation of adjectives in the Swedish language

Summary. The article examines the word formation of adjectives in modern Swedish as a complex, multi-level system of traditional productive patterns. It has been established that, despite the dominance of suffixation in adjective formation, Swedish also actively employs prefixation, non-affixal derivation, compounding, and borrowing. A comprehensive analysis of adjective word-formation methods reveals how the language system combines morphological economy with high productivity.

Special attention in the study is given to suffixal models, which remain the most productive in forming adjectives that express qualitative, relative, and possessive attributes. A range of common suffixes is described (in particular, -ig, -lig, -bar, -fri, -lös, -sam, -sk), including their semantic functions and Ukrainian equivalents.

The paper also analyzes the functionality of prefixation, which, although less productive, significantly enriches the semantics of adjectives. Common prefixes are discussed (such as o-, miss-, sam-, van-, etc.) that convey meanings of negation, excess, insufficiency, or collectivity. Emphasis

is placed on their ability to alter meaning without affecting the grammatical category of the adjective.

Non-affixal word formation is characterized as the one reflecting the analytical tendency of the Swedish language. Examples are provided of adjectives formed without external morphological changes from other parts of speech, highlighting linguistic economy and semantic flexibility.

Compounding is explored as one of the most dynamic methods of adjective formation across various language styles. It is found that compound adjectives demonstrate cognitive transparency and functional compactness, typical of Germanic languages.

Borrowing is considered as an important source of enrichment of the Swedish adjective lexicon, especially in the fields of science, technology, and journalism. The article describes the morphological adaptation of foreign

adjectives to the Swedish grammatical system, with examples of terminological and stylistic integration.

The study concludes that the system of adjective word formation in Swedish follows stable morphological models while remaining open to innovation. The comprehensive analysis of derivational processes within this part of speech reveals high structural variability and functional flexibility of Swedish adjectives.

Key words: suffixation, prefixation, non-affixal word formation, derivation, borrowing, compounding.

Дата першого надходження рукопису
до видання: 24.10.2025

Дата прийнятого до друку рукопису
після рецензування: 21.11.2025

Дата публікації: 30.12.2025